

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	15
WSTĘP	19
Cel pracy	21
Kwestie metodologiczne i struktura opracowania	23
Metoda interpretacji prahistorii biblijnej	26
<i>Status quaestionis</i>	28
Perspektywa teologiczno-empiryczna	32
ROZDZIAŁ I. U PROGU HOMINIZACJI	35
1. Teologiczne kryteria człowieczeństwa	38
1.1. Wyjątkowość człowieka według Księgi Rodzaju	39
1.1.1. Adam – kolektywny reprezentant ludzkości	41
1.1.2. Człowiek istotą relacyjną	45
1.1.3. Człowiek istotą etyczną	49
1.2. Wyjątkowość człowieka według innych przekazów biblijnych	50
1.3. Wyjątkowość człowieka według wczesnochrześcijańskich pisarzy	55
2. Pochodzenie człowieka w świetle odkryć nauk empirycznych	64
2.1. Magisterium Kościoła wobec zagadnienia ewolucji biologicznej	65
2.2. Pochodzenie człowieka w świetle paleoantropologii i paleoarcheologii	70
2.2.1. Pojawienie się <i>Hominina</i>	70
2.2.2. Afrykańskie początki rodzaju <i>Homo</i>	72
2.2.3. Na ile „ludzki” był człowiek heidelberski?	74
2.2.4. <i>Homo neanderthalensis</i> – prehistoryczny krewny <i>Homo sapiens</i>	76
2.2.5. <i>Homo sapiens</i> – pierwsi ludzie?	78
3. Przekroczenie progu hominizacji – początki dziejów człowieka	84
3.1. Biblijny ogród Eden a „historyczne” miejsce hominizacji	85
3.2. Relacyjność pierwszych ludzi	86

3.3. Relacja z Bogiem jako kryterium przekroczenia progu hominizacji a religijność prehistorycznych <i>Homo</i>	89
3.4. Moralność ludzka jako oznaka przekroczenia progu hominizacji	93
3.5. Zagadnienie duszy ludzkiej a przekroczenie progu hominizacji	95
3.6. Problem hominizacji w ujęciu wybranych, współczesnych teologów ..	99
3.7. Podsumowanie – przekroczenie progu hominizacji	104
ROZDZIAŁ II. UPADK I JEGO DZIEDZICTWO	107
1. Biblijna odsłona upadku	109
1.1. Upadek i rozprzestrzenianie się zła według Księgi Rodzaju	109
1.1.1. Ogród Eden i opowiadanie o upadku w drugim i trzecim rozdziale Księgi Rodzaju	110
1.1.2. Kainowe bratobójstwo, Potop, Wieża Babel, Sodomia	126
1.2. Problematyka powszechnej grzeszności i jej przyczyn w wybranych tekstach Starego Testamentu	137
1.3. Orędzie Nowego Testamentu wobec grzechu prapoczątków i jego dziedzictwa	142
2. Upadek i grzech pierworodny w wybranych wypowiedziach Magisterium Kościoła na przestrzeni wieków	150
2.1. Wypowiedzi Magisterium o grzechu pierworodnym i kształtowanie się doktryny do VI wieku	150
2.2. Wypowiedzi Magisterium dotyczące grzechu pierworodnego od Soboru Laterańskiego do końca XVIII wieku	155
2.3. Współczesne nauczanie Magisterium Kościoła o grzechu pierworodnym: reakcje na rozwój nauk szczegółowych, Sobór Watykański II i katechizmy	160
2.4. Podsumowanie wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła w kwestii upadku i jego dziedzictwa	167
3. Aspekty problematyki upadku w myśli wybranych starożytnych autorów chrześcijańskich	169
4. Propozycja współczesnej interpretacji upadku i grzechu pierworodnego	180
4.1. Problem „wydarzenia” upadku pierwszych ludzi	180
4.1.1. Niesatysfakcjonujące próby wyjaśnienia upadku	181
4.1.2. Dwa bieguny dziejów ludzkości – upadek i zbawienie	184
4.1.3. Upadek na progu hominizacji i istota pierwszego grzechu	185
4.1.4. Upadek odzwierciedlony w dziejach i pradžejach ludzkości	190

4.1.5. Problem stanu pierwotnego	192
4.1.6. Jeden czy wielu pierwszych grzeszników?	194
4.1.7. Konieczność uwzględnienia wpływu demonicznego	195
4.2. Przekazywanie grzechu pierworodnego	197
4.2.1. Dziedziczenie grzechu przez zrodzenie – trudności interpretacyjne	197
4.2.2. Społeczny wymiar natury ludzkiej a transmisja grzechu	200
4.2.3. Metafizyczny wymiar natury ludzkiej a transmisja grzechu	201
4.3. Problematyka współczesnych wyzwań związanych z nauczaniem o grzechu pierworodnym w myśli wybranych współczesnych teologów	204
4.4. Podsumowanie – na nowo odkryć dawną myśl teologiczną	213
ROZDZIAŁ III. ŚMIERĆ JAKO SKUTEK UPADKU	217
1. Śmierć a grzech w perspektywie biblijnej	219
1.1. Śmierć a grzech według pierwszych rozdziałów Księgi Rodzaju	220
1.1.1. Śmiertelność cielesna naturalną kondycją człowieka w Rdz 2-3 ..	221
1.1.2. Śmiertelność człowieka konsekwencją spożycia owocu z drzewa poznania dobra i zła?	223
1.1.3. Śmiertelność cielesna człowieka skutkiem pozbawienia dostępu do owoców drzewa życia?	225
1.1.4. Rajskie drzewa jako obraz próby ludzkiej moralności i weryfikacji relacji do Stwórcy	227
1.2. Problem śmierci i grzechu w wybranych tekstach starotestamentalnych	230
1.3. Życie i śmierć a grzech i perspektywa chrześcijańska w wybranych tekstach Nowego Testamentu	236
1.4. Chrystus jako drzewo życia przywraca dostęp do życiodajnych owoców	245
2. Problem śmierci jako skutku grzechu w wypowiedziach Magisterium Kościoła	250
2.1. Nauczanie synodów i papieży o śmierci jako skutku upadku do VI wieku	250
2.2. Zagadnienie śmierci jako skutku grzechu w nauczaniu Kościoła od Soboru Florenckiego do pierwszej połowy XX wieku	254
2.3. Współczesne nauczanie Kościoła o śmierci jako skutku upadku: Sobór Watykański II i katechizmy	257
2.4. Podsumowanie wypowiedzi Magisterium w kwestii śmierci jako skutku upadku	262

SPIS TREŚCI

---

3. Problematyka śmierci jako skutku grzechu w myśli wybranych pisarzy chrześcijańskiego antyku	264
4. Śmierć jako skutek upadku – próba interpretacji teologicznej	272
4.1. Propozycja rozwiązania trudności związanej z problematyką śmierci jako skutku grzechu poprzez zastosowanie argumentacji mariologicznej i hagiologicznej	274
4.2. Problem śmierci jako skutku grzechu w wybranych ujęciach w teologii współczesnej	288
4.3. Człowiek, upadek i śmierć a Chrystus: nowy wymiar śmierci cielesnej jako paschy chrześcijanina i drogi do pełni życia	295
4.4. Podsumowanie – „śmierć, od której człowiek byłby wolny, gdyby nie zgrzeszył”	302
ZAKOŃCZENIE	307
BIBLIOGRAFIA	311
SPIS ILUSTRACJI	341
STRESZCZENIE	342
SUMMARY	343